

AVALUAR ÉS DIALOGAR

El llenguatge de l'avaluació

En qualsevol situació d'avaluació es genera una interacció oral o escrita, tant si es produeix entre el docent i l'alumne com entre iguals o, de manera menys evident però fonamental, en la reflexió personal de l'autoavaluació.

Per tant, el paper de la llengua en els processos d'autoavaluació i autoregulació és essencial, especialment perquè cal compartir valoracions i negociar-les. Aprendre el llenguatge de l'avaluació facilitarà aquests processos, però també ajudarà l'alumne a desenvolupar un vocabulari ric per a la interacció social i la mediació. Per tant, proporcionar aquest llenguatge és afavorir la igualtat d'oportunitats: l'alumne que no el domina està mancat d'una eina essencial per continuar aprenent i per participar en la societat.

Podem considerar que el llenguatge de l'avaluació és un [gènere discursiu](#) específic del context escolar, perquè respon a una necessitat comunicativa i a un propòsit concret, amb uns emissors i uns destinataris (professor i alumnes), i a unes convencions socials concretes i una litúrgia comunicativa coneguda per emissors i receptors. Com a tal, és necessari aprendre'l per poder participar en les discussions entorn de l'avaluació.

Es tracta d'un llenguatge farcit d'anglicismes, per la procedència de les teories recents sobre l'avaluació formativa. En molts casos hi ha un terme equivalent en català, però no sempre; en qualsevol cas, és convenient que l'alumnat ho sàpiga.

Quins elements en formen part?

Vocabulari

- Verbs (*identifica, explica, relaciona, critica, crea...*)
- Substantius (*dada-evidència, rúbrica, assoliment, criteri, indicador, competència, metacognició...*)

Exponents metacognitius	<p>Expressions per:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Descriure, analitzar i interpretar processos i valorar resultats (“relaciona les variables de manera explícita”) - Identificar aspectes de millora - Formular objectius d’aprenentatge (utilitzar models —o un determinat coneixement— per a l’anàlisi de la realitat, per prendre decisions per actuar...) - Concretar criteris i indicadors d’avaluació - ...
Connectors i marcadors	<ul style="list-style-type: none"> - Iniciadors de frase (“és capaç de...”) - Connectors (“i” —per millorar...—; “però” —caldrà revisar...—; “encara” —faltaria...—, etc.)
Aspectes gramaticals	<p>Quan fer ús de l’infinitiu (formular objectius), de l’indicatiu (per descriure), del subjuntiu (per suggerir vies de millora)...</p>
Instruments d’avaluació	<ul style="list-style-type: none"> - Per a la recollida de dades: examen, qüestionari, organitzador gràfic (com els mapes conceptuals o els mapes de pensament), base d’orientació, gravació en àudio o vídeo, observació... - Per a l’anàlisi de dades: rúbrica, <i>check-list</i>, dianes... - Per recollir les dades i la seva anàlisi i, a més, prendre decisions: diari, llibreta d’aprenentatges, portafolis...

És un llenguatge que s’ha d’aprendre en context, perquè no es pot desvincular de les activitats d’aprenentatge i d’avaluació.

L’alumnat aprèn aquest llenguatge per imitació de les maneres de parlar del docent:

Hem de tenir present que, quan els alumnes fan de mestres i plantegen propostes als companys, tendeixen a imitar el llenguatge i les maneres de fer dels seus professors. Com més bons siguin els exemples que interioritzin, més útils seran els comentaris que generaran.

Neus Sanmartí, *Avaluar és aprendre.*

Per això, no podem utilitzar el mateix registre quan parlem d’avaluació en una reunió de l’equip de professorat, per acordar una qualificació dels resultats de l’alumnat en el marc d’un determinat procés d’aprenentatge, que quan en parlem dins de l’aula, moment en què hem de tenir en compte que estem modelant l’ús

del llenguatge de l'avaluació, que volem que l'alumnat apliqui per reflexionar sobre el seu aprenentatge.

El llenguatge condiona la concepció de l'avaluació

També és important que la manera de parlar de l'avaluació es relacioni amb la seva finalitat de regulació de les dificultats i no només amb la qualificació, i que evitem centrar-nos en el "quant val per a la nota" (o missatges similars). Canviar aquest llenguatge implica abandonar la consideració de l'error com a quelcom negatiu i transformar les expressions categòriques ("molt bé", "malament"...) en suggeriments de millora que l'alumne decidirà si recull ("què et sembla si...").

Com podem ajudar l'alumnat a fer-se seu el llenguatge de l'avaluació?

Per tot plegat, en les interaccions d'avaluació a l'aula és convenient:

1. **Ser conscients del nostre paper de model.** Seleccionar els termes i els exponents lingüístics que volem introduir. Graduar-ne la introducció al llarg dels cursos i, si és possible, fer-ho de manera consensuada amb l'equip docent.
2. **Començar parlant en un registre proper a l'alumne** (*student-friendly*), que té referents col·loquials i per tant no veu cap significat en els termes específics. Cal construir abans el concepte i després proporcionar la paraula concreta que el designa i que en facilitarà l'ús en les situacions de coavaluació que volem promoure.
De la mateixa manera que en altres situacions d'aula, quan parlem d'avaluació hem de fer conscient l'alumnat que ha d'emprar el registre acadèmic, però això no implica que hagi de renunciar al col·loquial: ha d'entendre que aquests termes del món de l'avaluació acadèmica són necessaris quan fem activitats de coavaluació perquè resumeixen la idea i faciliten la comunicació, però que en moments informals no li caldran: en funció de la finalitat comunicativa, ha de fer servir un registre o un altre.
3. **Acostumar l'alumnat a parlar de l'avaluació en positiu** per replantejar la [gestió de l'error](#) i generar un [clima de confiança](#) i bona predisposició: formular l'anàlisi i la valoració en forma de conversa perquè se'n copsi la dimensió humana i no es percebi com una desqualificació. Preferir les formes condicionals ("has pensat que podries millorar-ho si", "i si provessis d'afegir tal cosa"...) abans que les imperatives ("has de canviar això"). Utilitzar connectors i iniciadors de frase que no tinguin connotacions negatives (canviar el "però" per "i" o "també penso que...").

3

En situacions d'avaluació entre iguals, és recomanable establir unes normes prèvies de respecte i actitud positiva, i alhora d'assertivitat: cal ser respectuós i fer crítica constructiva, però no fer compliments sinó aportar recomanacions de millora tan concretes com sigui possible.

4. **Fer comentaris concrets.** L'avaluació ajuda a avançar si no pretén resoldre tots els problemes, és a dir, al contrari, quan focalitza en aspectes concrets, sempre relacionats amb els objectius d'aprenentatge. Ser concrets també és fer comentaris que aportin informació eficaç: "que ajudin a entendre les raons de les dificultats i dels encerts" (N. Sanmartí). Evitem expressions molt genèriques ("el text no és prou clar") o poc argumentades ("molt bé" o "malament"), perquè no ajuden a entendre el perquè d'aquesta valoració i no suggereixen com es pot millorar.
5. **Diferenciar clarament els diferents elements que fonamenten l'avaluació.** Objectiu d'aprenentatge (què volem que aprengui l'alumnat i per a què), criteri d'avaluació (com sabrem que ho han après), indicadors d'avaluació (en quin grau ho han après), indicadors de qualitat del producte (en què ens fixarem per saber si el producte està bé)... Sovint, es fa difícil, fins i tot per als docents, diferenciar alguns d'aquests elements.
6. **Tenir en compte que l'alumnat també ha d'aprendre a fer servir els suports que proporcionem per a l'avaluació, que poden ser difícils d'interpretar.** Els instruments d'avaluació sovint també tenen una dificultat intrínseca per a l'alumnat: pel registre que utilitzen, allunyat del col·loquial que dominen els alumnes, i per l'estructura que tenen. És important tenir clar quin és l'instrument més adient per al nivell de comprensió dels nostres alumnes i acompanyar-ne la lectura: per exemple, si tenen dificultats per comprendre a quin propòsit serveix l'estructura d'una rúbrica o el llenguatge amb què s'han redactat els indicadors, ens caldrà plantejar-nos si és l'instrument idoni, si s'ha elaborat en un registre entenedor, si els criteris i indicadors tenen prou concreció i estan ben graduats i com podem ajudar els alumnes a entendre'n l'estructura.

En aquest sentit, quan l'alumnat ha participat en l'elaboració de l'instrument d'avaluació (en el cas de l'exemple, de la rúbrica), és més fàcil que estigui redactat en un registre entenedor i que la major part d'alumnes s'hagin apropiat del significat del que conté. Si no és el cas, caldrà treballar l'instrument abans d'aplicar-lo, interpretant-lo per parts, per garantir que tots els alumnes l'entenen.

Aquest treball d'apropiació de significats de l'avaluació s'ha de fer en totes les fases del procés, que comença quan, a l'inici de la seqüència, es comparteixen els objectius d'aprenentatge, l'encàrrec de feina i els criteris d'èxit de l'encàrrec. És important verificar que tots els alumnes han entès què se'ls demana i què esperem que aconseguixin, i cal adoptar les mesures necessàries perquè el llenguatge específic de l'avaluació no sigui un impediment.

Finalment, cal tenir en compte que les famílies també necessiten familiaritzar-se amb el llenguatge de l'avaluació. És important que els informes que se'ls fa arribar tinguin un llenguatge clar i que la terminologia específica no sigui un obstacle per saber si el seu fill o filla progressa. Quan un canvi legal provoca un canvi en aquesta terminologia, cal aclarir a les famílies el significat dels termes nous i explicar quin matís introdueix aquest canvi.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

Us convidem a llegir aquests títols de referència per ampliar la informació:

- DOMÈNECH-CASAL, J. (2022). *Mueve la lengua, que el cerebro te seguirá. 75 acciones lingüísticas para enseñar a pensar ciencias*. Barcelona: Graó.
- LLINARES, A.; MORTON, T.; WHITTAKER, R. (2012). *The Roles of Language in CLIL*. New York: Cambridge University Press.
- SANMARTÍ PUIG, N. (2019). *Avaluar i aprendre: un únic procés*. Barcelona: Octaedro.
- MINERO, E. [Four Steps of Student Self-Assessment](#). Edutopia. [Consulta: 05/02/2022]